

A propòsit d'uns ex-libris de Josep Obiols (1894/1967)

A propósito de unos ex-libris de Josep Obiols (1894/1967)

Dr. R. Balius i Juli

En guany es celebra el centenari del naixement d'un dels artistes més compromesos amb la seva època. Ens referim a Josep Obiols i Palau, que fou senyera del moviment noucentista. Obiols era un artista polifacètic que conreà amb dedicació i èxit la pintura tant mural com de cavallet, el dibuix en totes les seves formes, el gravat, el cartellisme i l'il·lustració de llibres i revistes. Fou importantíssima la seva tasca en el terreny del disseny gràfic de logotips, de segells i de paper moneda. Obres capdals en aquests diversos camps són possiblement les **pintures murals del Palau Nacional de Montjuïc**, de la **capella de l'Institut de Cultura de la Dona** o el **bestibul de l'edifici de Correus de Barcelona**; la il·lustració l'any 1917 del **Cartipàs Català** de Pau Romeva, publicació pedagògica

Este año se celebra el centenario del nacimiento de uno de los artistas más comprometidos con su época. Nos referimos a Josep Obiols i Palau, que fue figura relevante del movimiento noucentista. Obiols era un artista polifacético que cultivó con dedicación y éxito la pintura tanto mural como de caballete, el dibujo en todas sus formas, el gravado, el cartelismo y la ilustración de libros y revistas. Fue importantísima su labor en el terreno del diseño gráfico de logotips, de sellos y de papel moneda. Obras destacadas en estos diversos campos, son posiblemente las **pinturas murales del Palacio Nacional de Montjuïc**, de la **capilla del Institut de Cultura de la Dona** o del **vestíbulo del edificio de Correos de Barcelona**; la ilustración el año 1917 del **Cartipàs Català** de Pau Romeva, publicación pedagógica editada por la Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana; **el cartel de propaganda de la citada Associació**, realizado el año 1921, del cual el protagonista infantil se convirtió en el prototipo del escolar a imitar; la ilustración del **Auca de noi català, antifeixista i humà**, libro que le fue encargado en 1937, durante la Guerra Civil, por el Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya. El año 1990, el Ajuntament de Barcelona le dedicó en el Palau de la Virreina, una exposición antològica, en la cual se presentaron más de doscientas cincuenta obras, que permitían seguir la trayectoria artística de Obiols, en todos los diferentes aspectos de su extensa obra. Recientemente el Palau Moja de Barcelona, ha sido testigo de una muestra, organizada por el Departament de Cultura de la Generalitat, referente a la Obra Cívica de Josep Obiols destinada a diversas Instituciones y al Gobierno de Catalunya.

Se ha dicho que Obiols ha sido la imagen gráfica del noucentismo y es característico del noucentismo catalán la proliferación de ex-libris, pequeñas obras de arte que identifican la propiedad de un libro. El ex-libris es el resultado de un buen entendimiento entre el creador y el destinatario y por esto no todos los artistas los han realizado. Josep



Figura 1: Cartell de l'APEC.
Figura 1: Cartel de la APEC.

editada per l'Associació Protectora de l'Ensenyança en Català; el cartell de propaganda de l'esmentada Associació, realitzat l'any 1921, en del qual el protagonista infantil esdevingué el prototipus de l'escolar a imitar; la il·lustració de l'**Auca del noi català, antifeixista i humà**, llibre encarregat l'any 1937, durant la Guerra Civil, pel Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya. L'any 1990, l'Ajuntament de Barcelona li dedicà al Palau de la Virreina, una exposició antològica, en la qual es presentaren més de dues-centes cinquanta obres, on podia seguir-se la trajectòria artística d'Obiols en tots els diferents aspectes de la seva extensa obra. Recentment el Palau Moja de Barcelona, ha estat testimoni d'una mostra, organitzada pel Departament de Cultra de la Generalitat, referent a l'Obra Cívica de Josep Obiols destinada a diverses Institucions i al Govern de Catalunya. S'ha dit que Obiols ha estat la imatge gràfica del noucentisme i és característic del noucentisme català la proliferació d'ex-libris, petites obres d'art que identifiquen la propietat d'un llibre. L'ex-libris esdevé el resultat d'una bona entesa entre el creador i el destinatari i per això no tots els artistes n'han realitzat. Josep Obiols que va estar una gran part de la seva vida, íntimament relacionat amb el món del llibre, efectuà una vintena d'ex-libris entre 1918 i 1940, tots típicament noucentistes.

L'ideal noucentista es mira en la Grècia antiga i mediterrània. Molts dels ex-libris d'Obiols mostren imatges clàssiques, moltes vegades mitològiques, evidentment cercant una relació amb el tarannà personal del personatge al qual està dedicada la obra.

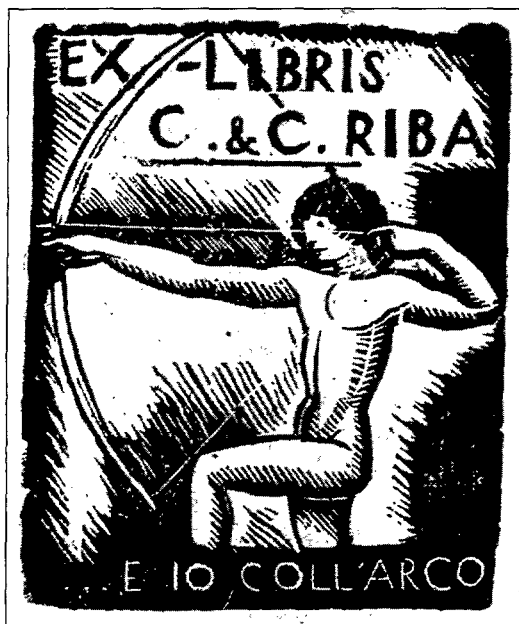


Figura 3: Ex-libris de Carles Riba i Clementina Arderiu; xilografia: 15 x 13,5 cm.

Figura 3: Ex-libris de Carles Riba y Clementina Arderiu; xilografia: 15 x 13,5 cm.



Figura 2: Ex-libris de Francesc Cambó; xilografia: 26,5 x 22 cm.

Figura 2: Ex-libris de Francesc Cambó; xilografia: 26,5 x 22 cm.

Obiols que gran parte de su vida, estuvo íntimamente relacionado con el mundo del libro, efectuó una veintena de ex-libris entre 1918 y 1940, todos típicamente noucentistas.

El ideal noucentista se mira en la Grecia antigua y mediterránea. Muchos de los ex-libris de Obiols muestran imágenes clásicas, muchas veces mitológicas, buscando evidentemente una relación con el talante personal del personaje al cual está dedicada la obra.

Hemos querido dedicar un pequeño homenaje a Josep Obiols, hablando de tres ex-libris de las características antes descritas, con evocación deportiva o médica. Están dedicados a un político, Francesc Cambó, al matrimonio Riba-Arderiu, escritor poeta y poetisa catalanes y a un médico, Manuel Corachan. Los tres trabajos son viñetas realizadas con técnica xilográfica, es decir de gravado sobre madera.

Francesc Cambó (1876-1947), fue político y financiero catalán, con papel importante en Cataluña y en el Estado español. Cambó fue simultáneamente promotor de cultura catalana. La Fundació Bernat Metge, dedicada al estudio y traducción al catalán de la literatura greco-latina y la colección de pintura, que al morir legó a Barcelona, son ejemplos de esta promoción cultural. En su ex-libris, realizado hacia 1930, se representan dos atletas corredores, uno de ellos elevando con el brazo derecho un antorcha encendida. Posiblemente esta imagen quería simbolizar la luz que el mecenazgo de Cambó proporcionaba a la cultura catalana.

Hem volgut dedicar un petit homenatge a Josep Obiols, fen esment de tres ex-libris de les característiques abans descrites, amb remenbrança esportiva o mèdica. Estan dedicats a un polític, Francesc Cambó, al matrimoni Riba-Arderiu, escriptor, poeta y poetessa catalans i a un metge, en Manuel Corachan. Tots tres treballs son vinyetes realitzades amb tècnica xilogràfica, és a dir de gravat sobre fusta.

Francesc Cambó (1876-1947), fou polític i financer català, amb paper important a Catalunya i a l'Estat espanyol. Cambó fou simultaneament promotor de cultura catalana. La Fundació Bernat Metge, dedicada a l'estudi i traducció al català de la literatura greco-llatina i la col·lecció de pintura, que en morí legà a Barcelona, són exemples d'aquesta promoció cultural. En el seu ex-libris, realitzat cap a 1930, es representen dos atletes de la cursa, un d'ells enlairant amb el braç dret una torxa encesa. Possiblement aquesta imatge volia simbolitzar la llum que el mecenatge de Cambó proporcionava a la cultura catalana.

Carles Riba i Clementina Arderiu (1893-1959) - (1889-1976), foren grans amics de Josep Obiols, el qual l'any 1918 els dedicà un dels seus primers ex-libris. Riba unia a la seva condició d'escriptor i poeta, la de traductor d'obres clàssiques, arribant a ser director de la Fundació Bernat Metge. Lògicament l'ex-libris de C & C Riba, havia de representar un motiu clàssic; res millor que l'imatge d'Eros, deu de l'amor, encarnat en un arquer adolescent que fereix amb les seves fletxes el cor dels enamorats.

Manuel Corachan (1881-1942), fou cirurgià de renom internacional, que conreà aquesta especialitat a l'Hospital de Sant Pau, en el qual fou director del servei de cirurgia. Dirigí l'any 1936 l'edició del Diccionari de Medicina, obra que fins fa ben poc era eina indispensable per conèixer la terminologia mèdica en català. Tambè va ser conseller de sanitat de la Generalitat. El seu ex-libris, al·legòric a la seva professió, ens presenta al centaure Quiron, metge cèlebre de la mitologia, guarint un soldat ferit. Anecdòticament, Quiron és el cirurgià que practicà el primer transplantament, ja que canvià un os cremat del turmell d'Aquil·les, per un os extret de l'esquelet d'un gegant.

Serveixin doncs aquestes imatges per recordar un gran artista, vertader esperit del noucentisme, el qual per sobre de tot va ésser un extraordinari català, sempre al servei del seu país.

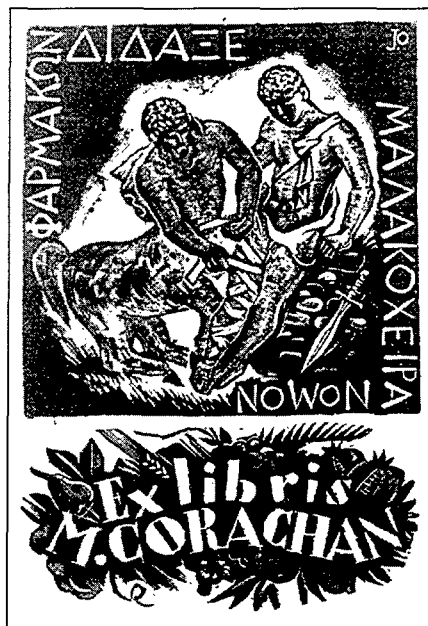


Figura 4 : Ex-libris de Manuel Corachán; xilografia: 13,3 x 10 cm.
Figura 4 : Ex-libris de Manuel Corachán; xilografia: 13,3 x 10 cm.

Carles Riba y Clementina Arderiu (1893-1959) - (1889-1976), fueron grandes amigos de Josep Obiols, el cual el año 1918 les dedicó uno de sus primeros ex-libris. Riba unía a su condición de escritor y poeta, la de traductor de obras clásicas, llegando a ser director de la Fundació Bernat Metge. Lógicamente el ex-libris de C & C Riba, tenía de representar un motivo clásico; nada mejor que la imagen de Eros, dios del amor, encarnado en un arquero adolescente que, hiere con sus flechas el corazón de los enamorados.

Manuel Corachan (1881-1942), fue cirujano de renombre internacional, que cultivó esta especialidad en el Hospital de Sant Pau, en el cual fue director del servicio de cirugía. Dirigió el 1936 la edición de Diccionari de Medicina, obra que hasta hace poco era herramienta indispensable para conocer la terminología médica en catalán. Fue también conseller de sanitat de la Generalitat. Su ex-libris, alegórico a su profesión, nos presenta al centauro Quirón, médico cèlebre de la mitología, curando a un soldado herido. Anecdóticamente, Quirón es el cirujano que practicó el primer trasplante, ya que sustituyó un hueso quemado del tobillo de Aquiles, por un hueso extraído del esqueleto de un gigante.

Sirvan pues estas imágenes para recordar un gran artista, verdadero espíritu del novecentismo, el cual por encima de todo fue un extraordinario catalán, siempre al servicio de su país.